

PEKKA JOKINEN

Itä-Suomen yliopisto, historia- ja maantieteiden laitos

Miten maaseutu ja ympäristö kohtaavat suomalaisessa tutkimuksessa?

TIIVISTELMÄ

Artikkelissa tarkastellaan luonnon ja ympäristön paikkaa suomalaisessa maaseudun tutkimuksessa vuosina 1993–2013. Aineistoina käytetään Maaseudun uusi aika -lehden kahtakymmentä vuosikertaa, kahta laajaa kirjallisuusluetteloa sekä muuta artikkeli- ja kirjaaineistoa. Maaseudun ympäristö- ja luonnonvaratutkimus luokitellaan neljään temaattiseen kategoriaan, jotka ovat 1) luonnonvarojen käytön ja suojelun perinteinen dilemma, 2) maatalouden ympäristökysymys, 3) uusi luonnonvarahallinta sekä 4) ruoan tuotannon ja eläinten kohtelun eettisyys. Samalla päätellään, että tarkasteltavan ajanjakson selväpiirteinen trendi on tutkimuksen laajentuminen ja erikoistuminen. Enimmäkseen maa- ja metsätalouteen liittyneen tutkimuksen oheen on tullut uusia ongelmakeskeisiä tiedonaloja. Alan kansainvälinen näkyvyyden selvittämisen kaipaa perusteellista katsausta.

Avainsanat: maaseutututkimus, ympäristötutkimus, ympäristö, luonnonvarat

Juhlivan Maaseudun uusi aika -lehden (MUA) ensimmäinen numero julkaistiin 20 vuotta sitten vuosikirjana, joka sisältää viisitoista artikkelia. Niistä valtaosa käsittelee maaseututieteitä sekä maaseudun taloudellista ja sosiaalista toimeliaisuutta. Vuosikirja päättyy kahteen artikkeliin, jotka eivät oikein näytä kuuluvan

”Maaseutupolitiikassa vapautuksen ekologia merkitsee maaperän elinvoimaisuuden ja luonnon monimuotoisuuden ymmärtämistä ihmisen elämän ehtona.”

(Susiluoma & Luoto 1993: 146)

joukkoon. Jari Iisakkala (1993) sekä Heikki Susiluoma ja Ilkka Luoto (1993) kirjoittavat yhteiskunnallistuneesta luonnosta ja ekologiasta vaatiin maaseudun muutosta ympäristöeettisin perustein. Nämä kaksi kirjoitusta ovat ajallisessa kontekstissaan suorastaan kiehtovia. Kestävän kehityksen optimistinen yhteiskuntapoliittinen sanoma, erityisesti sen lupaus laadullisesta talouskasvusta, oli jo muuntunut politiikkajargoniksi. Toisaalta Suomi oli syvässä taloustaantumassa ja kiisteli EY-jäsenyydestä, mikä tapasi tehdä välttämättömän talouskasvun puheesta hyvettä.

Ensimmäinen uuden maaseutukeskustelun vuosikerta päättyi ympäristöeettiseen argumentointiin omavaraisuuden, luonnonmukaisuuden ja koko maaseudun elämän perustan puolesta. Miten maaseutututkimuksessa on tartuttu esimerkiksi ekologisesti perustellun yhdyskuntarakenteen, eettisen ruoantuotannon ja luonnon monimuotoisuuden ongelmiin? Pyrin vastamaan kysymykseen jäsentämällä luonnon ja

ympäristön paikkaa suomalaisen maaseudun tutkimuksessa Maaseudun uuden ajan mittaisella ajanjaksolla eli vuosina 1993–2013.

Kuuluuko ympäristötematiikka maaseutututkimukseen?

Leo Granberg (2010) on kuvannut virkaanastujaisesityksessään maaseutututkimuksen kasvua kylätutkimuksesta omaksi tieteenalaksi. Hän hahmottaa nykyisen maaseutututkimuksen kolme ”translaatio sykliä”, joista viimeisin voimisti toimintapolitiikkaa (eli maaseutupolitiikkaa) ja toi tutkimuksen kohteeksi ”uuden maaseudun”. Granbergin mukaan nykysyökin tutkimuksessa luonnolla, ympäristöllä ja eläimillä on merkittävä paikka, koska ”2010-luvun maaseutu on aivan erilainen kuin se oli 1990-luvulla” ja ”maaseudun asema on aivan toinen kuin kaupungin, sillä maaseutu on elollisen luonnon kasvupaikka” (emt.: 54).

Granbergin näkemys on kiinnostava, koska hän esittää, että ilmastonmuutos ja ekosysteemipalveluiden ylläpito asettavat todellisia haasteita tämän päivän maaseutututkimukselle. Vain kymmenkunta vuotta sitten Pirjo Siiskonen (2002) tarkasteli suomalaista maaseutututkimusta laajalla aineistolla vuosilta 1980–2000. Arvio päättyi kuvaukseen keskeisistä aihealueista, joihin maaseutututkimusta tulisi suunnata. Ympäristö ja luonnonvarat eivät lukeutuneet näihin keskeisiin tutkimusaiheisiin.

Maaseutututkimusta ovat epäilemättä ohjanneet sekä suomalaisen yhteiskunnan muutos että maaseudun poliittiseen ohjaukseen sidottu tutkimusrahoitus. Teoreettisten intressien vaikutus yhteiskuntatieteisiin nojaavaan maaseutututkimukseen on monitahoinen kysymys, koska yhteiskuntateoreettinen keskustelu on jo lähtökohtaisesti heterogeenista. Maaseutututkimuksen tilanne voidaankin nähdä analogisena esimerkiksi yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen kanssa; nämä molemmat alat ovat ongelmakeskeisiä, eivät tieteenalaperustaisia. Tämä johtaa vääjäämättä teoreettiseen heterogeenisuuteen, joka voidaan nähdä sekä dynaamisena että haitallisena seikkana (esim. Massa 2009).

Rosenqvistin mukaan (2000) tyypillinen

maaseutututkimuksen määritelmä tyytyy esittämään, että on mahdotonta määritellä maaseutua yksiselitteisesti tai että maaseutu on monien maaseutujen mosaiikki. Tämä johtaa tietenkin helposti pragmaattisiin määritelmiin. Rosenqvist (emt.) tuo keskusteluun kolme maantieteellisesti viritettyä maaseudun tulkintaa, jotka ovat empiristis-rationalistinen, kulttuurinen ja poststrukturalistinen tulkinta. Ensimmäisessä oletetaan, että maaseutu on absoluuttinen kategoria, joten sen olemuksellisuudesta ei ole tarpeellista keskustella. Kulttuurinen tulkinta tuo mukanaan kiinnostuksen maaseudun ja sen ihmisten identiteettiin sekä identiteettien määrittelyyn. Poststrukturalistinen tulkinta puolestaan hävittää maaseudun vakioisen alkupisteen – on siis monia maaseutuja, joiden määrittelyprosessit maantieteellisessä tilassa nousevat kiinnostuksen kohteeksi.

Lähden liikkeelle siitä, että suomalaiselle maaseutututkimukselle ei ole osoitettavissa mitään kانونisoitua sisältöä ja että ylimalkaisesti ilmaisten luonto ja ympäristö epäilemättä sisältyvät maaseutututkimukseen. Tosin ympäristön välttämättä välttämättä tekee asiasta itsestäänselvyuden, sillä ympäristö on se, joka ympäröi – se on siis ”kaikki” (ks. Haila 2001). Tarkennan artikkelin kohdenuksen siihen, että ympäristö tai luonnonvarat ovat keskeisessä osassa, kun tutkitaan maaseudun toimintaa. Tämä sisältää oikeastaan kaksi näkökulmaa eli sen, miten maaseutu toimii, ja sen, miten maaseudulla toimitaan. Edelleen tarkennus sisältää sen, miten ympäristö ja luonnonvarat ehdollistavat ja mahdollistavat maaseudun toimintaa.

Koska seuraan suomalaista maaseutututkimusta ympäristötutkijan identiteetillä ja maaseutututkimuksen ytimen ulkopuolelta, luin artikkeleita varten MUA:n kaikki kaksikymmentä vuosikertaa systemaattisesti läpi päästäkseni sisään maaseutututkimukseen. Tein artikkeleista karkean temaattisen luokittelun saadakseni katsauksen luotettavasti mukaan ne tekstit, jotka sopivat edellisessä kappaleessa esittämäni alan rajaukseen. Seuraavaksi laajensin systemaattisen haun aikakauskirjoihin Terra ja Alue ja ympäristö (vrt. Sireni 2008). Täydensin edelleen kuvaa hyödyn-tämällä kahta suomalaista aiemmin laadittua ja hyvin perusteellista yhteiskuntatieteellisen ympä-

ristötutkimuksen kirjallisuuskatsausta (Viinikainen 1997; Puhakka 2007). Näiden lisäksi sisällityn tutkimusalan katsaukseen täydentävää kirjallisuutta, erityisesti alan suomalaisia väitöskirjoja 2000-luvulta.

Maaseudun ympäristö- ja luonnonvaratutkimuksen luokittelu tuotti neljä kategoriata, jotka muodostavat myös artikkelini jäsenyyksen. Nämä kategoriat ovat: 1) luonnonvarojen käytön ja suojelun perinteinen dilemma, 2) maatalouden ympäristökysymys, 3) uusi luonnonvarahallinta sekä 4) ruoan tuotannon ja eläinten kohtelun eettisyys. Luokittelun toteutus on temaattinen, enkä toteuttanut sen pohjalta varsinaista määrällistä sisällönanalyysia. Luokittelun sisällä ei kokonaan voida välttää kronologisia juonteita, mikä johtuu siitä, että tarkastelussa oleva kahdenkymmenen vuoden mittainen jakso ei tietenkään ole tutkimusaiheiden suhteen tasalaatuinen, vaan sen aikana on yhteiskunnasta noussut monia uusia ympäristö- ja luonnonvara-aiheita.

Luonnonvarojen käytön ja suojelun perinteinen dilemma

Luonnonvarojen hallinnan ja luonnonsuojelun suhde on klassinen maaseutupoliittinen kiista-aihe (esim. Buttell 2002; Nie 2003; Paavola 2007). Kun kestävä kehitys yhteiskuntapoliittinen sanasto läpäisi suomalaisen yhteiskunnan 1990-luvun alussa, termistö muuntui luonnonvarojen kestävä käytön ja suojelun dilemmaksi. Sanaston muutoksesta riippumatta sektoraalet kamppailut maaseudun ympäristöstä ovat jatkuneet. Niinpä kysymys siitä, kenen toimesta ja millä tavoin maaseudun luonnonvaroja ja maaseutuympäristöä saadaan hyödyntää, on ollut näkyvästi esillä suomalaisessa yhteiskuntatutkimuksessa, joskin aika rajallisesti MUA:n sivuilla.

Luonnonvaroihin, etenkin metsään, liittyvät paikalliset kamppailut lisääntyivät Suomessa 1980-luvulla, mikä sai yhteiskuntatieteilijät kiinnostumaan ilmiöstä. Esimerkkejä paikallisia kiistoja esittelevistä artikkelikokoelmista ovat Lehtinen ja Rannikko (1994), Rannikko ja Schuurman (1997) sekä Suopajarvi ja Valkonen (2003). Pohjois-Suomen perinteistä puuntuotannon ja poronhoidon ristiriitaa käsittelevät

esimerkiksi Kyllönen ja Raitio (2004).

Puhtaiden puuntuotantotapausten lisäksi ympäristökysymys rakensi maaseudun toimijuutta myös muilla tavoin (esim. Konttinen 1997; Peltola 2006). Luonnonsuojelukiistat, joiden tunnetuin esimerkki on Natura 2000 (esim. Björn 2003; Oksanen 2003), kiinnittivät tutkijoiden huomiota luonnonsuojelun toimintaa ehdollistavaan dynamiikkaan (myös esim. Nieminen & Saaristo 1998). Useissa tutkimuksissa pääteltiin, että kyseessä oli yksittäistä luonnonsuojeluohjelmaa laajempi luonnonvarapolitiikan ja maaseudun ympäristöpolitiikan ongelma. Ari Jokinen (2004) katsoi maaseudun ympäristökysymystä maankäytön, Timo Peuhkuri (2004) ja Timo Mäkinen ym. (2008) taas kalastuksen tai kalankasvatuksen kautta. Yleisesti jaettu päätelmä oli, että ympäristöpolitiikka ei ole riittävän sensitiivistä suhteessa maaseudun elinolosuhteisiin.

Maatalouden ympäristökysymys

Maaseudun ympäristökysymyksiä painottaneet kansainväliset tutkimukset ovat usein korostaneet maaseudun moninaisuutta maatalouden kustannuksella (esim. Lowe ym. 1997; Marsden 2003; Hermans ym. 2010), ja kansainvälistä keskustelua mukaillen myös suomalaisessa maaseutututkimuksessa on maatalouden ja maaseudun suhteesta keskusteltu perusteellisesti. Kuten alussa mainitsin, MUA-lehden ensi vaiheisiin liittyi vahva ja visionäärinen puhe maaseudun ekologiasta, mutta ympäristökysymykset tulivat tutkimuskeskusteluihin pääosin maatalouselinkeinon kautta. Jo lehden toisessa vuosikerrassa Mikko Kumpulainen (1994) eritteli maatalouden uudistumisen strategioita. Ympäristökysymys oli näissä kehitysnäkymissä merkittävässä, jopa ratkaisevassa roolissa.

Sittemmin maatalouden ympäristökysymystä koskettelevia tutkimusartikkeleita alkoi MUA:ssa ilmestyä melko tasaiseen tahtiin. Minna Kaljonen (2000) kytki maatalouden ympäristöpolitiikkaan viljelijöiden ja ympäristöhallinnon kohtaamisen. Myös Juha Vettenniemi (2000) argumentoi sen puolesta, että viljelijät on saatava mukaan käytännön ympäristöpolitiikkaan. Samassa vuosikerrassa Ella Mustakangas (2000) kirjoitti moninaisen maaseutumaisen arvottamisesta, ja Simo Palviai-

nen ja Ilkka Eisto (2000) kävivät ajantasaista keskustelua suhteessa maatalouspoliittisiin uudistuksiin. He olivat erityisen kiinnostuneita ranskalaisesta maaseutusopimuksesta virikkeenä suomalaisen maatalouden ympäristöpolitiikan uudelle mallille. Suhteessa myöhempiin tiedonala-avauksiin on merkille pantavaa, että Ulla Roiha (1999) kirjoitti eläinten hyvinvoinnista elintarviketuotannon osana, jopa sen selviytymismahdollisuutena.

Maatalouden ympäristökysymystä suhteessa maaseudun toimijuuteen käsitteleviä artikkeleita julkaistiin MUA:n ohella myös muissa kotimaisissa aikakauskirjoissa (esim. Kaljonen 2003), ja tematiikka tuotti useita yhteiskuntatieteellisiä väitöskirjoja (mm. Kumpulainen 1999; Silvasti 2001; Susiluoma 2001; Valve 2003; Palviainen 2004; Eisto 2009; Kaljonen 2011).

Uusi luonnonvarahallinta jälki- ja uusproduktivismin ristipaineessa

Osa maaseudun ympäristökysymystä 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa tarkastelleista tutkimuksista heijasteli ylikansallisen ja ylipaikallisen politiikan kritiikkiä, oli tämä politiikka sitten maatalouspolitiikkaa, ympäristöpolitiikkaa tai jotakin muuta ylhäältä ohjaavaa sektoripolitiikkaa. Nämä tutkimukset sanoutuivat usein irti aikansa suosituista yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen makroteorioista, kuten kestävän kehityksen ja ekologisen modernisaation teoretisoinneista. Enemminkin ne pyrkivät valtaistamaan paikallisia toimijoita ja esimerkiksi korostamaan viljelijöiden ja maanomistajien oikeuksia ympäristöpolitiikan puristuksessa.

Toisaalta etenkin kestävän kehityksen mallilla on ollut myös suosiota, ja kestävän kehityksen dimensioita (ulottuvuuksia) on käytetty sekä absoluuttisina maaseudun elinolosuhteiden mittareiden perustoina että tietyn sektorin, kuten metsätalouden osa-alueiden tutkimuksen tukena. Kestävän kehityksen dimensioiden – ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden – absoluuttisen määrittelyn ja siihen nojaavan mittauksen hankaluutena on kuitenkin ollut se, että ulottuvuuksien määrittely lukitsee kohteensa (esim. Hildén ym. 2012). Tämän tutkimustavan

vastapainona etenkin sosiaalisen kestävyuden käsitteestä muodostui monien maaseutututkijoiden suosikki, koska käsite sallii luottamuksen, oikeudenmukaisuuden ja elämänhallinnan tapaisten yhteiskuntapoliittisten käsitteiden käytön (esim. Jokinen 2005). Hyvä esimerkki on Suvi Huttusen (2009a; myös 2013) tutkimus, jossa selkiytettiin maatilojen biotaloudellista toimijuutta ja sitä, miten bioenergian tuotanto voi lisätä maaseudun sosiaalista kestävyyttä.

Kestävän kehityksen rinnalla toinen maaseudun ympäristö- ja luonnonvarakysymystä 2000-luvun alussa vaikuttavasti jäsentänyt käsite oli monivaikutteisuus (Jokinen 2005). Käsite nousi välittömästi maatalouspoliittisesta kontekstista, jossa sillä oli vahvasti normatiivinen sisältö (Potter & Tilzey 2005). Monivaikutteisuus toimi kuitenkin myös laajana maaseutupoliittisena diskursuksena, joka pyrki oikeuttamaan ympäristökysymyksen keskeisen roolin maaseudun muutoksessa.

Kestävän kehityksen ja monivaikutteisuuden käsitteet eivät ole häivyttäneet sitä, että esimerkiksi maatalouden ympäristöpolitiikan kiistojen taustalla on kaksi toimintalogiikkaa erilaista poliittisen toiminnan kenttää, joilla mitellään paikallisesta vallasta, oikeudenmukaisuudesta ja luonnon arvosta. Tätä havainnollistavat Katja Tervon (2009) tulokset maaseutu- ja ympäristöpolitiikan kohtaamisesta aluetason ohjelmissa, joita laativat työ- ja elinkeinokeskukset ja alueelliset ympäristökeskukset. Maaseutuohjelmissa nähdään jonkin verran vaivaa maaseudun ja sen moninaisuuden määrittelyyn, mutta ympäristöohjelmissa maaseudun perusolemus ei näyttäydä olennaisena.

Tervon (2009) mukaan aluetason ympäristöohjelmissa nousevat esiin esimerkiksi maatalouden ympäristönsuojelun jatkuva parantaminen ja yhdyskuntarakenteen eheyttäminen. Maaseutumaisen yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja ilmastokysymystä on kuitenkin tutkittu huomattavan niukalti, verrattuna etenkin siihen julkisen keskustelun intensiteettiin, jota nämä aiheet pitävät Suomessa yllä (ks. kuitenkin esim. Sairinen & Mononen 2010; Sireni 2011). Tervon (2009) havainnot tuntuvatkin osuvan tarkasti sektoroituneen maaseudun ympäristöhallinnan pulmakohtiin. Samalla ne vahvistavat edellä mainittua Rosenqvistin (2000) teo-

reettista päätelmää: maaseudun määritelmillä on väliä. Asia voidaan epistemologisesti ajatella myös niin, että sektorihallinnat ovat sangen pitkälle omien sanastojensa ja luokittelujensa vankeja.

Ympäristö- ja luonnonvarahallinnan ongelmat ja oletus maaseudun toimijoiden äänen kuulumattomuudesta johti tutkijoita kehrittelemään niin sanotun legitimitietin näkökulmaa, jossa tarkasteltiin ”laajan toimijajoukon keskinäisten suhteiden ja erilaisten toimintojen hyväksyttävyyttä” (ks. Rannikko & Määttä 2010). Alettiin myös puhua post-produktivistisestä eli jälkituotannollisesta paradigmasta, jossa korostuvat raaka-ainereservin sijasta monenlaiset maaseutuluonnon käyttötavat (esim. Rannikko 2008; ks. Jokinen & Sairinen 2013). Jälkituotannollisen maaseudun käsite korostaa, että maaseutu hyödyttää hyvin monenlaisia toimijoita, esimerkiksi vapaa-ajan asujia, matkailijoita ja luonnon virkistyskäyttäjiä. Tätä tulkintaa on vahvistanut tutkimussuunta, joka korostaa puhtaan luonnon ja ”hyvän” ympäristön vetovoimaisuutta elinkeinotoiminnassa, tyypillisesti matkailussa (esim. Saarinen 2002; Sorsa 2003; ks. myös Soini ym. 2011).

Suomalaisen maaseudun todellisuus alkoi kuitenkin 2000-luvun ensi vuosina sopia alati huonommin jälkituotannollisen tilan tunnusmerkkeihin. Uudet kehityskulut toivat mukanaan ennemminkin ”uustuotannollisuutta” ja uusvanhaa luonnonvaratoimeliaisuutta, jota sattuvimmin havainnollistaa kaivostoiminnan renessanssi.

Vaikka kaivosalalla on Suomessa ollut jo kertaalleen kuopatun teollisuudenalan status, kaivostoiminta on virinnyt uudelleen globalisoituneen talouden voimistamana. Myös julkinen keskustelu kaivostoiminnan ympäristövaikutuksista on saanut suuret mittasuhteet etenkin Sotkamossa sijaitsevan Talvivaaran nikkelikaivoksen ympäristöhallinnan epäonnistumisen vuoksi. Yhteiskuntatieteellisen kaivostutkimuksen uusi vaihe on Suomessa hyvin tuore; Monosen ja Sairisen (2011: 125) mukaan siinä ”kaivostoimintaa voidaan tarkastella kansainvälisten ja paikallisten toimijoiden välisenä vuorovaikutuksena, mutta myös kamppailuna paikallisten luonnonvarojen hallinnasta ja käytöstä”.

Tutkimusalan lyhytikäisyyden vuoksi jäsenyydet kestävästä kaivannaisteollisuudesta ja kai-

vannaisluonnonvarojen paikallisesta hallinnasta eivät ole vielä kovin pitkällä, etenkin suhteessa Talvivaaran nostattamaan ympäristökeskusteluun (mm. Jartti ym. 2012; Mononen 2012). Tietämystä on jo esimerkiksi suomalaisten suhtautumisesta uraanin tuotannon riskitekijöihin (Litmanen 2008; Jartti & Litmanen 2011). Vaikka uraani näyttäytyy paikallistasolla selvästi ympäristökysymyksenä, tutkimusten mukaan suomalaiset suhtautuvat uraanikaivostoimintaan melko maltillisesti.

Ruonan tuotannon ja eläinten kohtelun eettisyys

Yksilöllistyvässä yhteiskunnassa kuluttaja-kansalaisten ympäristöhuoli näyttää enemmän ja enemmän ilmenevän omaan arkeen ja kehollisuuteen liittyvissä asioissa, joita omimmillaan ovat ruoka ja terveys (esim. Macnaghten 2003). Yhteiskuntatieteellisessä elintarviketutkimuksessa maaseutu ja ympäristö kohtaavatkin luontevasti. Uutta suomalaista elintarviketutkimusta on julkaistu muun muassa kahdessa kokoelmakirjassa (Mononen & Silvasti 2006; Mononen & Silvasti 2012). Näiden teosten johdantoartikkelit kehystävät tutkimusalan ensisijaisesti elintarvikejärjestelmän ja -ketjun käsitteillä. Myös ruokaturva ja ruokapolitiikka ovat keskeisiä käsitteitä. Vaikka ruokajärjestelmälähtöinen tarkastelutapa ei välttämättä korosta tuotannon etiikkaa ja ympäristökysymyksiä, on selvää, että ympäristöstä tuli 1990-luvun kuluessa keskeinen osa elintarvike- ja ruokatutkimusta. Makro- ja järjestelmätarkasteluissa ympäristötekijät, kuten ilmasto, näyttäytyvät ennen kaikkea tuotannon ehtoina, mikrotasolla taas ”puhtaan” ja eettisen tuotannon markkinatekijöinä.

Ympäristökysymyksen ymmärtäminen tuotannon ehto- ja markkinatekijäksi vie huomion luonnonmukaiseen ja paikalliseen ruoantuotantoon, mikä on usein näkynyt myös MUA:n sivuilla (esim. Mononen 2002; Kakriainen 2005; Puupponen & Taipale 2008; Jokinen ym. 2009). Vaihtoehtoiset ruokajärjestelmät, joita luonnonmukainen tuotanto ja paikallinen ruoka edustavat, ovat kaikkiaan monisäikeisiä ja määrittelykamppailuille alttiita ilmiöitä. Niissä ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden ilmenty-

mät sekä toiminnan eettisyys ovat keskeisessä osassa (esim. Sireni 2006; Puupponen 2009).

Eettisyydellä on vahva asema myös kansainvälisesti nopeasti kehittyvässä yhteiskunnallisessa eläintutkimuksessa. Se on ongelmakeskeinen ja monitieteinen tiedonala, jolle on rakentunut tukeva yhteiskuntatieteellinen perusta (esim. Tovey 2003; Kupsala & Tuomivaara 2004; Buller & Morris 2007). Alalla keskitytään ihmisen ja eläimen väliseen suhteeseen ja eläimen paikkaan yhteiskunnassa (Ratamäki 2010). Kuten suomalaisen yhteiskuntatieteellisen kaivostutkimuksen, myös yhteiskuntatieteellisen eläintutkimuksen nousun takana ovat kansainvälisten tutkimusvaikutteiden lisäksi voimistunut yhteiskunnallinen keskustelu ja konkreettiset yhteiskunnalliset muutokset.

Suomalaiseen maaseutututkimukseen eläimet hiipivät 2000-luvun alkuvuosina. Vuonna 2006 Outi Ratamäki ja Nora Schuurman (2006: 45) kirjoittivat, että ”eläimet hakevat paikkaansa maaseudun muuttuneessa arjessa, ja samalla ne luovat uutta kuvaa maaseudusta, uutta maisemaa ja kulttuuria sekä vähitellen myös uusia elämäntapoja”. MUA:sta ilmestyi vuonna 2007 eläinteenanumero, jossa Saara Kupsalan (2007) artikkeli tuotantoeläinten hyvinvoinnista paikansi maaseudun eläimet elinkeinon, kun taas Erland Eklundin ym. (2007) artikkeli hevosalasta liitti eläimet sekä elinkeinon että harrastuksiin. Numeron pääkirjoituksessa Ratamäki ja Schuurman (2007) arvioivat, että Suomessa yhteiskunnallinen eläintutkimus tuntuu painottuvan käytännönläheiseen perustutkimukseen, mikä taas palvelee myös, ja ehkäpä etenkin, maaseutua. Kiinnostavaa on, että uusimmassa yhteiskuntatieteellisessä eläintutkimuksessa tematisoidaan myös eläimen läheisyyttä ja toimijuutta – olivat puheena siten iholle tulevat sudet tai rosoksia dyykkaavat karhut (Ratamäki & Salmi 2012).

Maaseudulla koti- ja tuotantoeläinten roolit voivat yhdistyä, mikä kiteytyy lehmän kantamisissa taloudellisissa ja kulttuurisissa symboleissa. Taija Kaarlenkaski (2012) tutki väitöskirjassaan nautan paikkaa maaseudulla ja päätteli, että nauta on maalla sekä hyödyn väline että olento, johon voidaan kiintyä. Aineistosta noussut suomalaisen karjanhoidon suuri kertomus korosti karjalouden pienimuotoisuutta sekä nautojen historiallista ja

yhteiskunnallista merkitystä ravinnontuottajina. Saara Kupsalan ym. (2011) kyselyaineistoon nojaava tutkimus vahvisti, että suomalaiset arvostavat tuotantoeläinten vapaata liikkumista, ulkoilumahdollisuuksia ja lajityypillistä käyttäytymistä. Tutkijat kuitenkin päättelivät, että maaseudun muutos ja etenkin eläintuotannon voimaperäistyminen etäännyttävät eläintuotantoa kansalaisten toivomasta tuotantotavasta. Lehmän ohella hevoseen liittyy vahvoja maaseudun symboleja. Kuten Schuurman (2012; myös esim. Eklund ym. 2007) väitöskirjassaan toteaa, hevonen on Suomessa muuttunut nopeasti työjuhdata ja kulkuvälineestä urheilu- ja harrastustoveriksi.

Koti- ja tuotantoeläinten ohella luonnonvaraiset eläimet ovat viime vuosina saaneet näkyvän paikan yhteiskunnallisessa keskustelussa ja pienellä viiveellä myös maaseutututkimuksessa. Eniten keskustelua ovat nostaneet suurten petoeläinten aiheuttamat konfliktit sekä jossain määrin lailliseen metsästykseseen (esim. hirvenmetsästyksen, Hiedanpää & Pellikka 2010) ja eläinten laittomaan tappamiseen liittyvät ilmiöt.

Erityisen voimallisesti maaseutuun on vaikuttanut suden paluu. Suden suojeleminen alkoi 1990-luvun puolivälissä kasvattaa susipopulaatiota, mistä seurasi muun muassa koira- ja lammashätköitä. Tämä taas synnytti joissakin maaseudun intressipiireissä tyytymättömyyttä virallista petopolitiikkaa kohtaan. Petopolitiikasta on laadittu kiistoja ja eri tahojen kantoja perusteellisesti eritteleviä väitöskirjoja ja tutkimusraportteja (esim. Ratamäki 2009; Bisi 2010; Borgström 2011; Rannikko ym. 2011). Lisäksi tutkijat ovat pyrkinet ymmärtämään kiistojen paikallista dynamiikkaa esimerkiksi Varsinais-Suomessa (esim. Hiedanpää & Pellikka 2012) ja Pohjois-Karjalassa (esim. Rannikko 2012). Tutkimukset osoittavat, että suteen eläimenä liittyy erityisen paljon symboleja; samoin ne kertovat siitä, että susikiistat heijastelevat syvällistä epäluottamusta ja valtakamppailua luonnonvarahallinnassa. Erityisen vaikea ilmiö tutkittavaksi on petojen laitton tappaminen, joka on laajan julkisen keskustelun kohde mutta toimintana kuitenkin valtaosin tuntematonta (Peltola ym. 2013).

Suomalaisen maaseutututkimuksen kansainvälinen näkyvyys?

Maaseudun uusi aika määrittelee itsensä suomalaisen maaseutututkimuksen ja -politiikan areenaksi, mutta lehti on esitellyt kotimaista tutkimusta myös kansainväliselle lukijakunnalle neljällä englanninkielisellä numerolla, jotka on julkaistu vuosina 1996, 1999, 2004 ja 2009. Kolmessa ensimmäisessä numerossa maaseudun ympäristökysymyksiä käsittelevien tekstien näkyvyys oli vaatimaton. Sen sijaan neljäs numero, joka jaettiin Eurooppalaisen maaseutusosiologian konferenssin osallistujille Vaasassa elokuussa 2009, antoi suomalaisesta tutkimuksesta melko ympäristöpitoisen kuvan. Kolme lehden kuudesta tutkimusartikkelista lukeutui varauksetta ympäristö- ja luonnonvaratutkimukseen (Kaljonen 2009; Jokinen ym. 2009; Salmi 2009). Kyseiset artikkelit käsitelivät väljästi ilmaisten maaseudun kestävyyttä, joko ympäristöpolitiikan, ruokapolitiikan tai eläinpolitiikan viitekehysessä.

Jos haluttaisiin selvittää suomalaisen maaseutuun kohdistuvan ympäristö- ja luonnonvaratutkimuksen kansainvälistä näkyvyyttä syvällisesti, aineiston pitäisi koostua laajasti useista kymmenistä aikakauskirjoista. Tehtävä ylittää tämän artikkelin tavoitteet, mutta jottei suomalaisten tutkijoiden kansainvälisten kontribuutioiden rooli jäisi kokonaan huomiotta, tein tätä artikkelia varten pienen otoksen myös kansainvälisestä keskustelusta. Kävin MUA:an soveltamillani kriteereillä systemaattisesti läpi aikakauskirjat *Sociologia Ruralis* ja *Journal of Rural Studies* vuosilta 1993–2013. Molemmat ovat perinteisiä, suhteellisen laaja-alaisia ja kiistatta yhteiskuntatieteellisen maaseutututkimuksen johtavia aikakauskirjoja.

Kahden kansainvälisen aikakauskirjan katsaus asettamillani kriteereillä – siis maaseudun ja ympäristön kohtaaminen – antoi tulokseksi yhteensä yhdeksän artikkelia 42 vuosikerrasta. Näistä neljä on ilmestynyt *Sociologia Ruralis* -lehdessä (Selby & Petäjäistö 1994; Jokinen 1995; Rannikko 1999; Andersson & Lehtola 2011) ja viisi *Journal of Rural Studies* -lehdessä (Yliskylä-Peuralahti 2003; Kaljonen 2006; Paloniemi & Varho 2009; Huttunen

2009b; Huttunen 2012). Näihin sisältyy metsä-, maatalous-, energia- ja luonnonsuojelututkimusta kuten myös yhteiskuntatieteellistä eläintutkimusta. Lukumääräisesti vähäiset havainnot antavat vihiä oikeastaan vain siitä, että alan kansainvälinen näkyvyys ei ole kovin vahva, mutta asia jää odottamaan perusteellista katsausta.

Lopuksi

Artikkelissa on tarkasteltu luonnon ja ympäristön paikkaa suomalaisessa maaseudun tutkimuksessa. Tarkasteluhorisonttina ovat Maaseudun uusi aika -lehden ilmestymisajan mukaisesti olleet vuodet 1993–2013. Suomalaisten maaseutututkijoiden katsaukset maaseutututkimukseen eivät anna alalle kanonisoitua sisältöä, minkä seurauksena tehtävänasettelu on ollut laaja, ja tulokset ovat osin sidoksissa taustalla olevaan ymmärrykseeni maaseutututkimuksen alasta. Yksinkertaisimmalla tasolla katsaus antaa selväpiirteisen tuloksen: Suomessa on tehty paljon mielenkiintoista tutkimusta, jossa maaseutu ja ympäristö kohtaavat. Tarkastellun ajanjakson selvä trendi on tutkimuksen laajentuminen, ja kuten Maarit Sireni (2008) on todennut, maaseutu voidaan nähdä monien luontoaiheiden yhteisenä nimittäjänä.

Kahdessa vuosikymmenessä maaseutu-ympäristöjen tutkimus on laajentumisen ohella selvästi erikoistunut. Jakson alkupuolella enimmäkseen maa- ja metsätalouteen liittyneen tutkimuksen oheen on tullut uusia ongelma-keskeisiä tiedonaloja, jotka tutkivat maaseutua, mutta ammentavat teoreettiset ja käsitteelliset lähtökohtansa myös muualta kuin maaseutututkimuksen perinteestä. Näitä ovat tyyppillisesti yhteiskuntatieteellinen kaivostutkimus ja eläintutkimus. Niiden yhteiskunnallinen merkitys perustuu etenkin siihen, että tutkimus tuottaa yhteiskuntatieteellistä tietoa ajankohtaisiin haasteisiin ja ongelmatilanteisiin. Esimerkiksi yhteiskuntatieteellisen eläintutkimuksen tiedontarpeet voivat liittyä eläinpoliittisiin ja maaseutupoliittisiin ongelmatilanteisiin, eläinsuojelulainsäädäntöön, suurpetopoliittikkaan ja eläinten hyvinvointikysymyksiin.

Tutkimuskatsaus on tuonut esiin myös ympäristö- ja luonnonvarahallinnan poliittisuuden ja

konfliktisuuden. Luonnonvara on poliittinen argumentti, ja maaseudun ympäristöhallinnalla on monimutkaiset ja kiistoille alttiit normatiiviset perusteet, jotka muun muassa liittyvät taloudelliseen toimeentuloon, oikeudenmukaisuuteen ja luonnon arvoon. Biotalous viittaa taloudelliseen strategiaan, jolla pyritään parantamaan biomassojen jalostusta, korvaamaan uusiutumattomia luonnonvaroja uusiutuvilla luonnonvaroilla, käyttämään luonnonvaroja kestävästi ja sulkemaan materiaalien kiertoja (esim. Kuisma 2011; Karjalainen & Hallanaro 2013). Kun biotalouspuhunnassa biomassoilla tarkoitetaan ennen muuta metsiä, soita ja peltoja, on selvää, että maaseutu on biotalouden pääareena. Selvää on myös, että esimerkiksi turvetuotannon kohdalla paikalliset ristiriidat jatkuvat. Toisaalta ympäristö- ja luonnonvarapolitiikan tutkimusalueella tehdään uudenlaisia yrityksiä vastata kampaailuiden haasteisiin. Tällä hetkellä etenkin ekosysteemipalvelut (esim. Hiedanpää ym. 2010) näyttävät luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja luonnonsovelun tutkimushaasteena sekä käytön ja sovelun vastakkainasettelun vähentäjänä.

LÄHTEET

- Andersson, Kjell & Minna Lehtola 2011. Regulating the new equine industry in Finland. Wicked problems, governance models and gendered power structures. *Sociologia Ruralis* 51(4): 387–403.
- Bisi, Jukka 2010. Suomalaisen susikonfliktin anatomia. *Acta Universitatis Ouluensis A, Scientiae rerum naturalium* 552. Oulun yliopisto, Oulu.
- Björn, Ismo 2003. Ympäristöpolitiikka metsässä? Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja n:o 141. Joensuun yliopisto, Joensuu.
- Borgström, Suvi 2011. Iso paha susi vai hyödyllinen hukka? Ekologig-juridinen näkökulma suden sovelun yhteiskunnalliseen hyväksyttävyyteen. *Dissertations in Social Sciences and Business Studies* 20. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu.
- Buller, Henry & Carol Morris 2007. *Animals and society*. Teoksessa: Pretty, Jules & Ted Benton, Ted (toim.). *Handbook on Environment and Society*. Sage, London. 471–485.
- Buttel, Frederick H. 2002. Environmental sociology and the sociology of natural resources: institutional histories and intellectual legacies. *Society & Natural Resources* 15(3): 205–211.
- Eisto, Ilkka 2009. Kylläpä kestää: paikallisesti kestävä kehityksen ja ympäristölähtöisen kehittämistoiminnan suhde harvaanastulla maaseudulla. Joensuun yliopisto, Joensuu.
- Eklund, Erland, Nora Brandt, Kjell Andersson, Kirsi Rajala & Minna Lehtola 2007. Uudet hevoselinkeinot – haaste tutkimukselle ja yhteiskuntasuunnittelulle. *Maaseudun uusi aika* 15(2): 35–42.
- Granberg, Leo 2010. Maaseutututkimuksen muodonmuutos. *Maaseudun uusi aika* 18(1): 50–55.
- Haila, Yrjö 2001. Johdanto: mikä ympäristö? Teoksessa: Haila, Yrjö & Pekka Jokinen (toim.). *Ympäristöpolitiikka – mikä ympäristö, kenen politiikka*. Vastapaino, Tampere. 9–20.
- Hermans, Frans, Ina Horlings, PJ Beers & Hans Mommaas 2010. The contested redefinition of the sustainable countryside: revisiting Frouws' rurality discourses. *Sociologia Ruralis*, 50(1): 46–63.
- Hiedanpää, Juha & Jani Pellikka 2010. Käytännöllinen kekseliäisyys: Tilanneanalyysi hirvenmetsästyksestä kansallispuistossa ja sen lähialueilla. *Maaseudun uusi aika* 18(3): 5–20.
- Hiedanpää, Juha & Jani Pellikka 2012. Virheen politiikka: susiasioiden hallinta Varsinais-Suomessa. *Alue ja ympäristö* 42(2): 58–69.
- Hiedanpää, Juha, Leila Suvantola & Arto Naskali (toim.) 2010. *Hyödyllinen luonto. Ekosysteemipalvelut hyvinvointimme perustana*. Vastapaino, Tampere.
- Hildén, Mikael, Pekka Jokinen & Jyrki Aakkula 2012. The sustainability of agriculture in a Northern industrialized country – from controlling nature to rural development. *Sustainability* 4: 3387–3403.
- Huttunen, Suvi 2009a. Sosiaalinen kestävyys suomalaisten maatilojen bioenergian tuotannossa. *Maaseudun uusi aika* 17(3): 20–33.
- Huttunen, Suvi 2009b. Ecological modernisation and discourses on rural non-wood bioenergy production in Finland from 1980 to 2005. *Journal of Rural Studies* 25(2): 239–247.
- Huttunen, Suvi 2012. Wood energy production, sustainable farming livelihood and multifunctionality in Finland. *Journal of Rural Studies* 28(4): 549–558.
- Huttunen, Suvi 2013. Sustainability and Meanings of Farm-based Bioenergy Production in Rural Finland. *Jyväskylän Studies in Education, Psychology and Social Research* 458. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Iisakkala, Jari 1993. Takaisin luontoon! Pohdiskelua omavaraisuudesta. Teoksessa: Rannikko, Pertti (toim.). *Maaseudun uusi aika. Maaseutututkimuksen vuosikirja 1993*. Joensuun yliopisto, Joensuu. 137–142.
- Jartti, Tuija & Tapio Litmanen 2011. Uraanin hyväksyttävyyden – suomalaisten asennoituminen uraaniin, uraanin etsintään ja uraanin louhintaan. *Terra* 123(3): 147–154.
- Jartti, Tuija, Rauno Sairinen & Tapio Litmanen 2012. Kaivosteollisuus kansalaisten arvioinnissa: millaisen kaivosalan maakuntien asukkaat haluavat? *Maaseudun uusi aika* 20(2): 48–58.

- Jokinen, Ari 2004. Luonnonvarojen käytön ja dynamiikan hallinta yksityisillä. *Acta Universitatis Tamperensis* 1045. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Jokinen, Pekka 1995. The development of agricultural pollution control in Finland. *Sociologia Ruralis* 35(2): 206–227.
- Jokinen, Pekka 2005. Sosiaalinen kestävyys ja ympäristöpolitiikka maaseudun kehityksessä. *Maaseudun uusi aika* 13(2): 46–52.
- Jokinen, Pekka, Marja Järvelä & Antti Puupponen 2009. Local food systems and rural sustainability initiatives by small scale rural entrepreneurs in Finland. *Maaseudun uusi aika* 17(2): 5–20.
- Jokinen, Pekka & Rauno Sairinen 2013. Ympäristö- ja luonnonvarakonfliktien syrjässä kiinni. Sosiologisia analyyseja ja paikallisia ratkaisuja. Teoksessa: Björn, Ismo, Pekka Jokinen, Juha Kottilainen, Nora Schuurman & Maarit Sireni (toim.). *Korpisosiologi(aa)*. University Press of Eastern Finland, Joensuu. 197–206.
- Kaarlenkaski, Taija 2012. Kertomuksia lehmästä. Tutkimus ihmisen ja kotieläimen kulttuurisen suhteen rakentumisesta. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, Joensuu.
- Kakriainen, Salla 2005. Ruumiin ravintoa vai sielun tasapainoa? Maaseudun merkitykset kaupunkilaisille luomukuluttajille. *Maaseudun uusi aika* 13(1): 47–54.
- Kaljonen, Minna 2000. Maatalouden ympäristöohjelman tehokkuudesta ja tuottajien sitoutumisesta. *Maaseudun uusi aika* 8(1): 23–32.
- Kaljonen, Minna 2003. Ympäristöpolitiikkaa pellon laidalla. Tapaustutkimus suojavyöhykesuunnittelun käytännöistä. *Alue & Ympäristö* 23(2): 33–44.
- Kaljonen, Minna 2006. Co-construction of agency and environmental management. The case of agri-environmental policy implementation at the Finnish farms. *Journal of Rural Studies* 22(2): 205–216.
- Kaljonen, Minna 2009. A matter of scale – Study on the politics of agri-environmental policy implementation. *Maaseudun uusi aika* 17(2): 33–46.
- Kaljonen, Minna 2011. Caught between Standardisation and Complexity. Study on the Institutional Ambiguities of Agri-environmental Policy Implementation in Finland. *Acta Universitatis Tamperensis* 1594. Tampere University Press, Tampere.
- Karjalainen, Leena & Eeva-Liisa Hallanaro 2013. Suomen biomassavarat ja biotalouden tavoite. Teoksessa: Hildén, Mikael, Eeva-Liisa Hallanaro, Leena Karjalainen & Marja Järvelä (toim.). *Uusi luonnonvaratalous*. Gaudeamus, Helsinki. 22–35.
- Konttinen, Esa 1997. Paikallinen ympäristöliike mahdollisuutena ja muutosvoimana – Päijänne-kamppailu 1982–85. *Alue ja Ympäristö* 26(1): 39–54.
- Kuisma, Juha 2011. Kohti biotaloutta: Biotalous konseptina ja Suo-
men mahdollisuutena. *TEM-julkaisuja* 6/2011. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.
- Kumpulainen, Mikko 1994. Maatalouden ekostrategiat. *Maaseudun uusi aika* 2(2): 12–22.
- Kumpulainen, Mikko 1999. Maan ja talouden välissä. Viisi kertomusta suomalaisen maatalon luontosuhteen muutoksesta. Joensuu yliopisto, Joensuu.
- Kupsala, Saara 2007. Eläinten hyvinvointia ja teurastusta koskevat dilemmat: maatalouseläinten ambivalentti asema yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kohteena. *Maaseudun uusi aika* 14(2): 19–34.
- Kupsala, Saara, Pekka Jokinen, Markus Vinnari & Pasi Pohjolainen 2011. Suomalaisen näkemys tuotantoeläinten hyvinvoinnista. *Maaseudun uusi aika* 19(3): 20–35.
- Kupsala, Saara & Salla Tuomivaara 2004. Sosiologinen eläintutkimus – eläinten yhteiskunnallinen merkitys sosiologian tutkimuskohteena. *Sociologia* 41(4): 310–321.
- Kyllönen, Simo & Kaisa Raitio 2004. Ympäristöriidat ja niiden hallinta: puuntuotannon ja poronhoidon välinen konflikti Inarissa. *Alue ja ympäristö* 33(2): 3–20.
- Lehtinen, Ari & Pertti Rannikko (toim.) 1994. *Pasilasta Vuotokselle: Ympäristökamppailujen uusi aalto*. Gaudeamus, Helsinki.
- Litmanen, Tapio 2008. Uraanikaivosten vastustaminen. Teoksessa: Kopomaa, Timo, Lasse Peltonen & Tapio Litmanen (toim.). *Ei meidän pihallemme!* Gaudeamus, Helsinki. 123–152.
- Lowe, Philip, Judy Clark, Susanne Seymour & Neil Ward 1997. *Moralizing the Environment*. UCL Press, London.
- Macnaghten, Phil 2003. Embodying the environment in everyday life practices. *The Sociological Review* 51(1): 63–84.
- Marsden, Terry 2003. *The Condition of Rural Sustainability*. Van Gorcum, Wageningen.
- Massa, Ilmo 2009. Yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen paradigmat ja keskeisimmät suuntaukset. Teoksessa: Massa, Ilmo (toim.). *Vihreä teoria*. Gaudeamus, Helsinki. 9–44.
- Mononen, Tuija 2002. Minne menet luomu? Katsaus luomun yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. *Maaseudun uusi aika* 10(3): 57–68.
- Mononen, Tuija 2012. Kaivostoiminnan luonnonvara- ja ympäristökysymyksiä maaseudulla. Esimerkinä Pampalon kultakaivos. *Maaseudun uusi aika* 20(2): 21–36.
- Mononen, Tuija & Rauno Sairinen 2011. Kaivostoiminta ja paikallisen hallinnan haaste. *Terra* 123(3): 125–126.
- Mononen, Tuija & Tiina Silvasti (toim.) 2006. *Ruokakysymys. Näkökulmia yhteiskuntatieteelliseen elintarviketutkimukseen*. Gaudeamus, Helsinki.
- Mononen, Tuija & Tiina Silvasti (toim.) 2012. Hyvä ja paha ruoka: ruoan tuotannon ja kuluttamisen vaikutukset. Gaudeamus,

- Helsinki.
- Mustakangas, Ella 2000. Onko maaseutumaisema liian suuri haaste maatalouspolitiikalle? *Maaseudun uusi aika* 8(2): 27–33.
- Mäkinen, Timo, Pekka Salmi, Juhani Salmi & Juhani Kettunen 2008. Institutional sustainability of aquaculture and fishing – A case of the Archipelago Sea Region, Finland. *American Fisheries Society Symposium* 49: 81–94.
- Nie, Martin 2003. Drivers of natural resource-based political conflict. *Policy Sciences* 36(3–4): 307–341.
- Nieminen, Matti & Kimmo Saaristo 1998. Suomalaisen luonnon lait. *Alue ja ympäristö* 27(2): 72–89.
- Oksanen, Annukka 2003. Paikallisuuden ja kansainvälisyyden kohtaaminen luonnonsuojelussa. Tapaustutkimuksena *Natura 2000 -ympäristökonflikti Lounais-Suomessa*. Turun yliopiston julkaisuja Sarja C, Scripta lingua Fennica edita osa 192. Turun yliopisto, Turku.
- Paavola, Jouni 2007. Institutions and environmental governance: A reconceptualization. *Ecological Economics* 63(1): 93–103.
- Paloniemi Riikka & Vilja Varho 2009. Changing ecological and cultural states and preferences of nature conservation policy: The case of nature values trade in South-Western Finland. *Journal of Rural Studies* 25(1): 87–97.
- Palviainen, Simo 2004. Uusi sopimuksellisuus ympäristöpolitiikan välineenä. Toimintatutkimus ympäristöhallinnon ja maaseudun kohtaamisesta. Joensuun yliopisto, Joensuu.
- Palviainen, Simo & Ilkka Eisto 2000. Maatalouden ja maaseudun ympäristöpoliittiset uudistukset. Sopimusjärjestelmiä koskevia pohdintoja. *Maaseudun uusi aika* 8(3): 38–49.
- Peltola, Taru 2006. Harju poliittisena toimijana: toimijaverkot lämpölaitoksen sijoituspaikkakiistassa Kangasalla. *Terra* 118(2): 67–80.
- Peltola, Taru, Outi Ratamäki & Jani Pellikka 2013. Salametsästys ja oikeuttamisen yhteisölliset strategiat. Teoksessa: Björn, Ismo, Pekka Jokinen, Juha Kotilainen, Nora Schuurman & Maarit Sireni (toim.). *Korpososiologi(aa)*. University Press of Eastern Finland, Joensuu. 208–223.
- Peuhkuri, Timo 2004. Tiedon roolit ympäristökiistassa. Saaristomeren rehevöityminen ja kalankasvatus julkisen keskustelun ja päätöksenteon kohteena. Turun yliopisto, Turku.
- Potter, Clive & Mark Tilzey 2005. Agricultural policy discourses in the European post-Fordist transition: neoliberalism, neomercantilism and multifunctionality. *Progress in Human Geography* 29(5): 581–600.
- Puhakka, Valto 2007. Yhteiskuntatieteellistä ympäristötutkimusta Suomessa vuosilta 1997–2006. Saatavissa: <http://www.pdfio.com/k-2996280.html>. [Viitattu 27.8.2013].
- Puupponen, Antti 2009. Maaseutuyrittäjyys, verkostot ja paikallisuus. Tapaustutkimus pienimuotoisen elintarviketuotannon kestävytydestä Keski-Suomessa. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto.
- Puupponen, Antti & Sakari Taipale 2008. Lähiruokatuotannon verkostot: Sosiaalisten siteiden ja etäisyyksien tarkastelua Keski-Suomessa. *Maaseudun uusi aika* 17(1): 21–34.
- Rannikko, Pertti 1999. Combining social and ecological sustainability in the Nordic forest periphery. *Sociologia Ruralis* 39(3): 394–410.
- Rannikko, Pertti 2008. Postproduktivismi metsässä. Teoksessa: Pentti Luoma, Kalle Reinikainen & Timo P. Karjalainen (toim.). *Ympäristösosiologian virrat ja verkostot*. Thule-instituutti, Oulu. 83–95.
- Rannikko, Pertti 2012. Susien suojelun tragedia: autoetnografinen tutkimus salametsästyksen paikallisesta hyväksyttävyydestä. *Alue ja ympäristö* 41(2): 70–80.
- Rannikko, Pertti, Juha Hiedanpää, Jani Pellikka, Outi Ratamäki, Sauli Härkönen & Pekka Salmi 2011. Kohtaamisia metsässä. Eläin-kiistoista yhteistoimintaan. *Metsäkustannus*, Helsinki.
- Rannikko, Pertti & Tapio Määttä 2010. Johdanto: luonnonvarakysymysten ajankohtaistuminen. Teoksessa: Rannikko, Pertti & Tapio Määttä (toim.). *Luonnonvarojen hallinnan legitimitetti*. Vastapaino, Tampere. 7–15.
- Rannikko, Pertti & Nora Schuurman (toim.) 1997. Elämisen taika taigalla. Ihminen ja luonto Pohjois-Karjalan biosfäärialueella. Joensuun yliopisto, Joensuu.
- Ratamäki, Outi 2009. Yhteiskunnallinen kestävyys ja hallinta suomalaisessa susipolitiikassa. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 94. Joensuun yliopisto, Joensuu.
- Ratamäki, Outi 2010. Katsaus yhteiskunnallisen ja kulttuurisen eläintutkimuksen tieteenalaan. Teoksessa: Määttä, Tapio (toim.). *Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja 2010*. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu. 431–445.
- Ratamäki, Outi & Pekka Salmi 2012. Eläimet lähellämme. *Alue ja ympäristö* 41(2): 1–2.
- Ratamäki, Outi & Nora Schuurman 2006. Susia ja hevosia – Maaseudun eläimet muutoksessa. *Maaseudun uusi aika* 14(2): 35–46.
- Ratamäki, Outi & Nora Schuurman 2007. Eläinten uusi asema tarjoaa haasteita ja mahdollisuuksia. *Maaseudun uusi aika* 15(2): 3–4.
- Roiha, Ulla 1999. Kannattaako eläinten hyvinvointiin kiinnittää huomiota? *Maaseudun uusi aika* 7(3): 33–38.
- Rosenqvist, Olli 2000. Hegemoninen kamppailu maaseudusta. *Maaseudun uusi aika* 8(3): 8–21.
- Saarin, Jarkko 2002. Erämaan muuttuvat merkitykset: pohjoisen luonnon traditionaalinen käyttö, moderni suojele ja turistinen tulevaisuus. *Alue ja ympäristö* 31(2): 25–36.
- Sairinen, Rauno & Tuija Mononen 2010. Yhdyskuntarakenteen

- ehyttäminen maaseudulla. Teoksessa: Hirvonen, Timo & Kaisa Schmidt-Thome (toim.). ESPONin ytimessä ja ympärillä. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B100. Aalto yliopisto / Teknillinen korkeakoulu, Helsinki. 93–110.
- Salmi, Pekka 2009. Rural resource use and environmentalisation: governance challenges in Finnish coastal fisheries. *Maaseudun uusi aika* 17(2): 47–59.
- Schuurman, Nora 2012. "Hevoset hevosina". Eläimen ja sen hyvinvoinnin tulkinta. *Dissertations in Social Sciences and Business Studies* No 37. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu.
- Selby, Ashley & Leena Petäjäistö 1994: Attitudinal aspects of the resistance to field afforestation in Finland. *Sociologia Ruralis* 35(1): 67–92.
- Siiskonen, Pirjo 2002. Suomalainen maaseutututkimus 1980–2000. *Maaseudun uusi aika* 10(2): 79–88.
- Silvasti, Tiina 2001. Talonpojan elämä. Tutkimus elämäntapaa jäsentävistä kulttuurisista malleista. SKS, Helsinki.
- Sireni, Maarit 2006. Paikallinen ruoka: marginaalinen ilmiö vai tulevaisuuden trendi? *Alue ja ympäristö* 35(1): 50–57.
- Sireni, Maarit 2008. Maaseutututkimuksen päävirta ja sivu-uomat. *Maaseudun uusi aika* 16(2): 3–4.
- Sireni, Maarit 2011. Maaseudun harvuus ja väljyys. Maaseutupoliittikan yhteistyöryhmän julkaisuja 6/2011. Juvenes Print, Tampere.
- Soini, Katriina, Katja Ilmarinen, Anja Yli-Viikari & Anna Kirveennummi 2011. Green care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. *Yhteiskuntapolitiikka* 76(3): 320–331.
- Sorsa, Riikka 2003. Luonnonsuojelualueiden merkitys muuttunut maaseudulla: luontomatkailesta alueellisen kehittämisen väline. *Maaseudun uusi aika* 11(3): 44–51.
- Suopajärvi, Leena & Jarno Valkonen (toim.) 2003. Pohjoinen luontosuhde – elämäntapa ja luonnon politisoituminen. Lapin yliopisto, Rovaniemi.
- Susiluoma, Heikki 2001. Maaseudun kehittäminen osallistuvan toimintatutkimuksen näkökulmasta. *Ekologinen visio 2011*. Chydenius-Instituutin tutkimuksia 4/2001. Chydenius-Instituutti, Kokkola.
- Susiluoma, Heikki & Ilkka Luoto 1993. Vapautuksen ekologian tiellä – miksi tarvitaan ympäristöeettistä maaseutututkimusta, -politiikkaa ja -käytäntöä? Teoksessa: Rannikko, Pertti (toim.). *Maaseudun uusi aika*. Maaseutututkimuksen vuosikirja 1993. Joensuun yliopisto, Joensuu. 143–148.
- Tervo, Katja 2009. Maaseutu alueellisissa maaseutu- ja ympäristöohjelmissa – kohtaavatko tavoitteet ja keinot toisensa? *Maaseudun uusi aika* 17(3): 34–46.
- Tovey, Hilary 2003. Theorising nature and society in sociology: the invisibility of animals. *Sociologia Ruralis* 43(3): 196–215.
- Valve, Helena 2003. Social Learning Potentials Provided by EU Rural Development Programmes – A Comparative Study on Three Institutionalisation Processes. *Acta Universitatis Tampereensis* 918. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Vettenniemi, Juha 2000. Maanviljelijöiden ympäristösuhde EU-jäsenyyden murroksessa. *Maaseudun uusi aika* 8(2): 20–26.
- Viinikainen, Tytti (toim.) 1997. Yhteiskuntatieteellinen ympäristötutkimus Suomessa. Suomen ympäristö 99. Suomen ympäristötokeskus, Helsinki.
- Yliskylä-Peuralahti, Johanna 2003. Biodiversity – a new spatial challenge for Finnish agri-environmental policies? *Journal of Rural Studies* 19(2): 215–231.